

Наталія Юріївна ЦВІРКУН,

кандидат юридичних наук, викладач кафедри кримінального права і кримінології
факультету № 1 Харківського національного університету внутрішніх справ, Харків, Україна;
ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-9195-3349>

ДЕЯКІ АСПЕКТИ КОРУПЦІЇ В СФЕРІ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН

Україна – держава, яка має унікальні ресурси та природно-кліматичні умови, сприятливі для підтримання високого рівня виробництва сільськогосподарської продукції. Земля як самостійний природний об'єкт входить до структури єдиної цілісної екологічної системи, є невід'ємним його елементом, а також основою нормального функціонування довкілля та розвитку всього суспільства в цілому. З одного боку вона є об'єктом природного походження, а з другого, як самостійний об'єкт права власності та господарювання [1, с. 4]. Через це земельні відносини в останні десятиріччя стали однією з найбільш корумпованих сфер державного управління. Величезні суми неправомірної вигоди, які підприємці та звичайні громадяни змушені сплачувати чиновникам, котрі розпоряджаються державними та комунальними землями, погоджують проектну документацію, реєструють земельні ділянки та права на них, підтверджуються статистикою правоохоронних органів.

Так, у сфері земельних відносин основну увагу оперативних підрозділів сконцентровано на викритті фактів одержання неправомірної вигоди та корупції з боку посадовців, уповноважених здійснювати розпорядчі функції під час здійснення операцій із землею. Аналіз свідчить, що найчастіше предметом посягань є землі сільськогосподарського призначення. Із загальної кількості виявлених кримінальних правопорушень майже третина пов'язані з протиправними оборудками із землями сільськогосподарського призначення.

Простір для існування земельної корупції зачіпає майже всі інститути гілок влади, оскільки всі вони прямо чи опосередковано мають відношення до земельних відносин. Підтвердженням цього є той факт, що корупція в сфері земельних відносин охоплює також значну кількість суб'єктів органів держави, до повноважень яких входить розпорядження земельними ресурсами. Проте, незважаючи на наявність напрацьованої практики та методики, у низці регіонів викриття корупційних зловживань ще не стало основним інструментом витіснення кримінальних чинників з цієї сфери.

Сьогодні в Україні сфера земельних відносин перебуває на стадії пасивного реформування, за якого рівень життя селянина, соціальне та економічне становище українського суспільства знаходиться на тому самому незадовільному рівні. На тлі перманентних криз, які відбуваються в економічному, політичному та соціальному житті нашої держави, ще й досі нема єдиного погляду науко-

вців, практиків та державних діячів на проведення та шляхи завершення земельної реформи в Україні.

Невипадково, що питання реформування земельної сфери знайшло своє відображення у реформуванні системи забезпечення національної безпеки. Адже у статті 7 Закону України «Про основи національної безпеки України» від 19 червня 2003 року № 964-IV визначено, що на сучасному етапі основними реальними і потенційними загрозами національній безпеці України, стабільності в суспільстві, серед інших, є поширення корупції в органах державної влади, зрощення бізнесу і політики, організованої злочинної діяльності. Відтак, реформування системи забезпечення національної безпеки є одним із найактуальніших для держави питань сьогодення, яке визначено головним пріоритетом держави відповідно до Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», схваленої Указом Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015. Стратегія сталого розвитку визначає мету, вектори руху, дорожню карту, першочергові пріоритети та індикатори належних оборонних, соціально-економічних, організаційних, політико-правових умов становлення та розвитку України. Метою Стратегії є впровадження в Україні європейських стандартів життя та вихід на провідні позиції у світі [2].

На думку вчених з Нідерландів Пола Ван Дер Молена та Арбінда Туладара, при ефективній протидії корупції в сфері державного управління земельними відносинами повинні бути такі складові: потужні правові рамки для захисту права власності; чітке визначення прав землекористувачів; виконання приписів закону; відкриті земельні торги; стандартизовані процедури для трансакцій з землею та наглядові процедури; моніторинг незаконних трансакцій із землею; запровадження структури платежів за послуги, яка унеможливило отримання неправомірної вигоди; вільний доступ до інформації; комп'ютеризація земельно-кадастрових даних; створення спеціалізованих судів, які б розглядали справи щодо титулів на землю. Окрім цього вони наголошують на тому, що запобігання та протидія корупції в сфері земельних відносин не може бути ізольована від боротьби з корупцією в інших сферах, протидія корупції в земельній сфері має бути частиною національної цілісної політики доброчесності та порядності. Вбачається, що ці заходи європейського зразка та спрямування можуть бути ефективними лише при їх стовідсотковому взаємопов'язаному впровадженні із повним фінансовим забезпеченням [3].

Список бібліографічних посилань

1. Особливості кримінальної відповідальності за безгосподарське використання земель: метод. рек./уклад. Н. Ю. Цвіркун, Є. О. Гладкова. Харків: НікаНова, 2015. 40 с.
2. Бурак М. В. Корупція у сфері земельних відносин як загроза національним інтересам і національній безпеці України // Захист права власності Українського народу: вітчизняні реалії та зарубіжний досвід для України: матеріали І Щоріч. Міжнар. наук.-практ. конф. (22 верес. 2016 р.). Київ: Нац. акад. прокуратури України, 2016. С. 89–90.
3. Ініціатива інформування про досвід і кращі практики країн світу в галузі земельних відносин. Публікація № 7: Корупція і управління земельними ресурсами Van der Molen P., Tuladhar A.; Інформ.-ресурс. центр «Реформування земельних відносин в Україні». Київ, 2010. 11 с. URL: <http://www.myland.org.ua/userfiles/file/MolenTuladharML.rar> (дата звернення: 08.02.2017).

Одержано 09.02.2017